

REGULÓ.

Pesten vasárnap october 21^{kén} 1838.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Éél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is vált-hatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ELBESZÉLÉS.

Kincskeresés áldozatai.

(Vége.)

II.

Nemünk legsúlyosabb nyavalyái közé tartozik a' szellemi rövid- vagy éppen nem-látás, más néven: babona. — Holló-szárnyakon lebegett sokszor az enyészet ádáz angyala földünk felett: de csak az anyagi ember lön áldozatává, míg vak hit, 's babona szellemét csigázák lassanként, 's a' sir álmánál szánandóbb szunyadozásba ringaták-át. — Ezeren bókolának titkos erejű bálványuk előtt, 's tiz ezeren csusztak másztak a' porban a' nélkül, hogy szerencsétlen sorsukon könnyitni igyekeznének; mert egy bűvös kéz átláthatlan fátyollal fedezé szemeiket, — 's e' bűvös kéz neve: vak hit. — Kábitó sötétség környezé az agyak országát, 's nem volt, ki szövétneket gyujtana, a' senyvesztő éjből kivezérlendőt; mert a' sötétség himes álmokkal foglalatoskodtatá a' sár fészkéhez lelánczolt értelmet; míg a' szellemi világosság csak szigorú valót idézhet-e elő; — pedig — magatokról tudhatjátok kedvesim! — milly édes a' szunyadozás, 's milly boldogító az álom!! — Ki csudálkozik tehát a' dolgok illy helyzetében, ha találkoztak olly balga emberek, kik éltük legviribb szakában megvetvén a' lét kellemeit, elátkozván az anyatermészet öléből számukra fakadó öröm-élvezetet, megtagadván a' társaságnak jogos követeléseit, Isten 's maguk iránti kötelességeiket, napjaikat egy soha meg nem-valósulható agy-rénnek szentelék? — Vagy ki fog szigorú ítéletet hozni azok felett, kik ember-társaik tetemükből készítenék lépcsőket fejök kába képzetéhez? vagy az erkölcsiségnek 's mind annak — mit mi mostanán szentnek tartunk — romjaiból oltárokat, mellyeken vallási rajongásaikban ön-teremtette lényeknek tömjénezhessenek? hisz' benső meggyőződésből cselekedtek így! — Zsarnokilag uralkodott a' vak hit vérengző szörnye őseinken, 's nem ritkán ugyan azon alakra, ugyan azon célra teremtettek közt, egy, képzelet-

ben soha át nem léphető megyét alkotott; 's így lön: hogy míg bizonyos nép tagjainak egyik része a' halhatlan istenekkel társalkodni gondoltatott, — másikának ezzel érintkezésbe jöni, szentségtörés nélkül nem lehete. Vak hitből származtak a' vallási surlódások is, mellyek a' nemzetek évkönyveibe vér-betűkkel írvák, 's a' szellemi haladás meg annyi gátjainak tekinthetők.

Századok támadtak, 's évezredek szálltak alá az örök-lét feneketlen örvényébe, és az emberi nemzet untalan sinlé a' babona vasvesszejét. Fel-felcsillámlottak ugyan imitt amott e' gyászos éjben is a' józanság kisdéd szikrái gyöngén, mint a' nyári estnek fény-bogárcái a' hozót-fedte árkokban: de az ön gyöngeségüinktől alkotott torz-képek varázs nimbusa előtt azonnal kihamvadtak. És ujra támadtak koronként az emberiség egén világosabb agygyal ellátott lények: de a' száz fejű hydrát ezek sem írhatták-ki; mert egész nemzetek lelkiületén uralkodni, 's az anya-tejjel beszívott elveket, midőn ezek állatiságunknak tömjéneznék, a' kebelből kigyomlálni, emberi erőt túlhaladó munka, 's csak a' legkésőbbi századok világosság után törekvő szellemének tulajdonítható a' győzelem dicsősége. Ám ezt sem mondhatni teljesnek; mert ekkor is találkoztak olyanok, kik tettel ápolák a' babonát; mert ez reájok nézve különös haszon - forrássá változott. Ezek sorába számíthatjuk némileg e' jelen mondanak egyik hősét is, Bandit; kit noha számos évi ön-tapasztalás, és több társának szerencsétlenül sikerült próbái 's gyászos sorsuk eléggé meggyőztek a' kincskeresők tündér álmódzásainak kábaságáról: — mindazáltal az együgyűeken nyargalódnai el nem mulasztá, ha ebből nyereséget remélhete. Azonban hála korunk szellemének! honunkban naponként kisebbül az ilyen kuruzslók serege, 's mondhatom: több helyen örömmel tapasztaltam olly pór ifjakat, kik apjaikkal a' „megbűvölés — boszorkányok — vérlángokban fellobogó elátkozott kincsek“ 's a' t. létezése felett alaposan vitáztak, azokat ellenkezőrül meggyőzni akarók.

III.

Hives őszi éj vala. A' csillagok milliárdja, mint meg annyi lámpa-világ, tündéres fényözönrel árasztá-el a' természet tág palotáját; míg a' szerelemféltő hold méla tekinteteket veté alá himes nyughelyéről, talán régi kedvesének, a' földnek, álmódzásain gyanakodó. A' csipős éjszaki szél fonnyadt falombokkal üzé játékát, mellyeknek szomorú csörgésével illőleg összhangzott egy mellék-ösvényen haladó, subákba burkolt, emberi alakoknak lépés-okozta zöreje. Ásó volt egyiknek vállán, a' másik pedig súlyos csákányt

czipelt, 's ez utóbbinak fejét bozontos bagolysüveg fedé. Vidéki könnyen rém-szellemeknek nézte volna e' sajátos tekintettel bíró vándorokat: — de a' falu lakosa a' mesés vidék felé irányzott lépteiből bennök azonnal kincskeresőket gyaníthatott.

Mint a' harcz vérmezején örök álmod szendergő hős dalja, nyugszik egy kökény- 's csipke-bokor - koszorúzza hegygerinczen azon váromladék, melly felé hőseink kettőztetett léptekkel sietnek; 's míg a' rom-feletti száraz bogácsok a' sípegő szélről lengetve kísérteti zenével töltik-be a' hajdannak e' dicső helyét, a' fenn-örkődő hold rezge sugarai ecsetelhetlen bájjal járják a' bástyák odújiban villi-tánczukat. — Lélekrázkodtató gondolat villan-át az érzélgő vándor agyán e' romok szemlélésekor, 's természet feletti érzelem támad keblében, mivel rajtok betűkkel látja feljegyezve: „Ember! így hamvadsz nem sokára!“ — 's mint valamely szent ereklyéhez tisztelettel közeledik. Ám nem így kincskeresőink, kiknek szívékből minden finomabb érzelmet kihamvasztott a' kincsvágy. Durva léptekkel közelitnek ők az omladékhöz, mellyből bagolyhuhogás köszönté az érkezőket. A' mesés tájat félelmesen nesztő madár-hang villámként hatott Bartók gyöngye idegzetére, 's egész testében kocsonyaként megreszketteté, minthogy ő ezt a' kincssorszellem működésének tulajdonítá; de bajtársa ajkán lebegő gúny mosolyra lecsillapulván, a' Bandi által szentelt barkával képzett 's krétával hét helyen edzett körben ásáshoz fogott. — Mintegy óra-negyedig folytatók már néma csendben veszélyes munkájokat, midőn a' fennálló bástyák mögül bömbölés, 's rikácsoló hangon e' szók levének hallhatók; „Távozzatok semmirekellők kincstáromból; különben azonnal Pluto bátyám vacsorájához ültetlek titeket.“ — Bartók gazda homlokáról bořsónyi nagyságú gyöngyökben hullott a' halálveriték, félelmes kalandját bizonyára oda hagyandó, ha e' közönséges vélemény: „hogy így az elátkozott kincs örökre lesüllyed“ — nem győz küzdésein. A' zaj elnémult, 's Bandi, ki e' váratlan jelenet alatt szintén szepegni látszott, győzelmi tekinteteket vete ásójára. Azonban néhány percz múlva ismét neszülni kezdett, 's az előbbi rikácsoló hang: „hát bátyó: mellyikét magasztaljuk-fel?“ — harsoga. — „Azt a' bagolysüveget!“ — válaszola parancsoló hangon egy dörmögő torok. — Bartók, minthogy őt érdeklé e' különös tisztelet, megdöbbenve körültekinti magát, és — szent Isten! mit lát? — Feje felett egy a' fal üregéből kidugott póznán hintálódzó kötélhurkot; — a' hurok pedig már majd egészen nyakába gördült. — A' minden állatban létező életösztön győzött végre Bartók kincs-vágy-szülte lelki ridegségén, elveté ásóját, a' kréta edzett várból kiugorván szél-szárnyakon rohant a' falu felé.

— E' furcsa jelenetet egy tompa gúnykaczaj 's izonyú csörömpölés fejezé-be.

A' merészebb csürhész is reszketett ezen előtte meg nem fejthető látványra — 's „nem jó a' sátánnal tréfálni“ — dünyögés közt haza ballagott. — Bartók pedig futás közben majd kilehelte lelkét, 's mire pitvara ajtaját elérte, ijedtségtől 's fáradtságtól ellankadva özszerogyott.

Más nap kincskeresőink éji kalandja a' faluban már nyilvános lön, mit a' csacska menyeeskék azzal toldának-meg: hogy Bartókot — mivel nála olvasó nem vala — a' manó, fekete kocsis képében, tüzes ostorral egész a' templomig kergeté: de ezentúl már nem levén hatalma, a' légben eltűnt.

Azonban Bartók szerencsétlen sorsa, a' futással nem végződött-be; mert nőjének nagy fájdalmára ideglázba esett. — Nehány nap mulva szomorgó néptől kisérve nyargalt-be a' sz. Mihály lova a' sirkert kapuján, — 's találják-el önök, kit vitt hátán? — bizonyára nem mást Bartók gazdánál.

A' meg nem fejthető vár-romi jelenet 's bajtársának gyászos sorsa mélyen sebzék Bandi szívét; napról napra komolyabbá lön, 's élte fogytaig — melly két évvel e' történet után bekövetkezik — gyakran lehetett rajta az örülség jeleit észre venni.

IV.

A' csacska hir e' történettel nem sokára bejárá az egész vidéket; a' sok nyelv pedig chameleoni színűvé tette ez esetet, melly a' környékben száz meg százféleképp' vala hallható. Azonban mind megegyeztek abban, hogy a' romok közt gonosz lélek tanyázik, ki tréfa-játékát üzi a' szegény halandóval; 's a' nyúlszívűek már alkonyat után féltek az omladék alatti ösvényen haladni, tartván a' tüzes ostortól, mellyet még a' tatár-korbácsnál is rémitőbbnek ecseelt a' monda.

Már harmadszor hullottak alá az erdőknek fakó levelei, 's annyiszor fedé hó-lepela a' rónákat, midőn Sz... helység egyik férjfi-ja halálos ágyán magát a' kincskeresők gyilkosának vallá, 's a' jelenlevők kérdezősködéseire az eddigi rejtvényes jelenetet megfejté. Elmondá t.i. hogy azon este, midőn Bandi 's Bartók gazda tanácskozásainak tanúi valánk, véletlenül a' csürhész sövénye körül ácsorogván, titkukat kihallgatta, 's minthogy Bartókot nyúlszívűnek ismerte, feltevé magában a' bohókat kijátszani. Ennél fogva a' rendelt nap alkonyán már előre kiszámolt eszközökkel az omladék belsejébe rejté magát, a' kincsesókat megijesztendő.....

Voltak azonban a' falubeliek közt némelyek, kiknek szemeit a' világosság angyala még nem nyitá-fel egészen, 's ezeknek hőseink szomorú történetének igen igen természetes megfejtése nem tetszett, hanem azt közvetlenül az elátkozott kincset őrző lélek működésének tulajdoniták, 's nagy okosan felsohajtának: „a' manóval nem jó czipkát szakítani!”

De találkoztak érettebb agyúak is, — noha kevesen — kik ez előbbiekhöz hasonló értelemben szólltak: „Barátim! ez esetből láthatjátok, hogy annak, mit a' sokaság — melyly értelem hiánya miatt, mellőzván a' tárgyak benső mivolta 's összefüggése feletti vizsgálódást, csak a' külszinnel bibelődik — csudálatosnak nevez, oka gyakran magában a' természetben rejtezik, de legtöbbször emberek csalárdságának tulajdonítható; mert jól jegyezzétek - meg: babona és csalárdság mindig kar - öltve járnak, — 's mig emberi gyarlóságunkból ki nem vetközünk, untalan találkozandnak olyanok, kik társaik szellemi gyöngeségével tréfát üzni, vagy azt, midőn lehetséges, ön célukra fordítani el nem mulasztják; mi, an-nál inkább sikerül nekik, minthogy a' homálylyal burkolt emberi agy már évezredek-től fogva — ön vesztére — olly torz - alakokat táplál, melyeket ál - arczul igen igen szerencsésen használhatnak, 's melyektől egyedül a' józan nevelés foszthatja - meg őket. — Ha tehát a' babona nyomasztó járma alól kiszabadulni, 's az ezzel párosult gyakori gyász - esetektől megmenekedni ohajtkoztok; első lépések legyen: közös áldozattal értelmes tanító-mestert szerezni a' helységbe, ki gyermekeiknek Isten 's társaink iránti viszonyaikat és kötelességeiket, — emberi méltóságukat 's rendeltetésök nagyságát, az anyatermészet titkos erejű munkálkodását 's a' t. bőven 's világosan fejtegetheti.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

Délamerikai tehénfa. (Vége.)

Vezetőim állíták, hogy e' fa sokkal bővebben tejel hold töltével, mint fogytával; mind e' mellett is két fából két palaczkot töltöttünk-meg egy óra-negyed alatt. Midőn a' fa megcsapoltatott, mit én bámulva és mondhatlan érzéssel néztem, szörnyű erővel tört-ki a' hófehér nedv, melynek színe, sűrűsége, édessége 's íze semmiben sem különbözik az állati téjtől; azonban a' nyelven még is valami gyöngye keserű utóíz, 's az ajkakon ragadósságot hagy maga után; ivás közben pedig bizonyos fűszeres illatját érzi az ember. Darabka tejelő kérget is küldöttem önnek, melynek vastagsága 1—1½ hüvelk között változó. Maga a' fa belseje fehér, kemény és tömött. Egyébiránt száz meg száz más nemű fa van ez erdőben, melyek a' Palo de Vaccát terjedtségökre nézve felülmulják.

Murray ur most azon téjjel, melyet Sir Portertől 1837-ki télutó hó 6-kán kapott (őszhó 6-kán csapoltatott a' fából), különös próbákat tesz.

Midőn a' palaczknak dugóját kivonták, pisztol-lövéshez hasonló csattanás történt, ezt pedig a' nedvnek kidagadása követé, melylyel tetemes mennyiségű szénsavas légszesz is ömlött-ki; ez a' vízgőzzel párosulván világos füst-höz hasonlított. Ize, szaga, sűrűsége a' savanyú, megaludt 's ragadós tejszinhez hasonlita. Murray ur theával ivott belőle, és savanyú aludt tej ízűnek, de e' mellett balzsamos illatúnak találta. A' hosszú utón hihetőleg felpeszgett a' tej, e' mellett kicsapolása alkalmával kaucsuk is keveredhetett közéje, melly a' később következett pezsgés által felolvadt; mert Trail tetemes mennyiségű kaucsukot is talált a' tehénfában.

Kérgéről azt jegyzi-meg Murray ur, hogy belső rostjai tetemesen szívósak és kemények. A' Palo de Vaccának akár tejét akár kérgét vegyük, a' növény-orzágnak egyik legritkább tüneménye; teje és kérgében a' legtaplálóbb ételek elemei rejteznek. A' tehénfa kérgéből süttött kenyér szinte vetélkedhetik a' gabonából süttöttel, mert majdnem azon táp-anyag van ebben is, melly a' buzalisztben; 's így a' tehénfa egyszersmind kenyeret 's tejet is ad.

Legszembetűnőbb azonban, hogy e' nevezetes fa nem az utóbbi évtizedekben, hanem már 1786—1786-ban fedezteték-fel hazájában, és pedig senki egyéb, mint a' fűvészet és kertészetben olly sok érdemet szerzett cs. k. udvari kertek igazgatója, Bredemeyer tanácsnok által azon utazásaiban, mellyeket ő fölsége boldogult József császár alatt tön. A' tehénfát illető közleményeit Humboldt báró is ettől vette.

Bredemeyer ur Caracastól keletnek három napi járó földre, los Vallios de Aquatire mellett, egy szép termékeny völgyben találta a' Palo de Vaccát. Számatalan sértés, vágás, hasítás boritá a' szörnyű fatörzst, mellyeknek egy része azonban ismét összeforrott. A' felfedezésével szerfelett elégtelt tanácsnok a' fa alá dült, és vidámon falatozván, nemcsak jócskán ivott a' bőven buzgó téjből, hanem még kukoricza- 's cassava-kenyerét is társaival együtt bele mártotta, és Tutuma vagy Kalabas-fa (*Crescentia Cujete*) gyümölcsének héjából készült edényöket is megtölték vele. A' tömérdek Hura crepitans, Switenia Mahagoni, Cedrella odorata (ez utóbbiból Bredemeyer ur ott helyben 200 növény-ládát készítettett) sok más füge faneme, és a' forró éghajlat különféle óriási növényeinek sűrűsége miatt nem lehetett a' Palo de Vacca magasságát meghatározni. Ágait sima, hamuszínű héj fedi. Levellei citromlevélhez hasonlók, majdnem tojásdad gömbölyű és csipkés szélűek. Virágát nem látták, de gyümölcse, melly a' *juglans cinerea*-hoz hasonlít, elég hevert szét. A' sima bőrű gyümölcsben két részre hasadó fejr mag van, mellyben kissé kesernyés és ragadós tejnedv rejtezik. Bredemeyer ur 1787-nek vége felé 24 ujnyi vastagságú, csemetét vitt a' schönbruni kertbe, mellyek egyeleve 2 lábnyit nőttek ugyan, de azután kivesztek.

Midőn két év előtt Antoint, cs. k. udvari kertész-segédet, utazni küldötték, meghagyatott neki, hogy a' parisi és lüttichi kerteket vizsgálja-meg, vajjon van-e benne Palo de Vacca. Eleintén igenlő feleletet küldött, de midőn közelebbről megvizsgálás bizatott reá, kisült, hogy azok csak *figus brasiliensis*-ek 's korán sem valódi tehénfák. Ebből következtetve e' növény-fejlemnek honosítása, melly sajátságairól ítélve sem a' *figus* sem a' *Brossimum*-hoz nem számítható, hanem magában különmet tesz, csak jámbor kívánság.

K. I.

KÜLÖNFÉLE.

Furcsaságok szemléje.

Rendezi Pipiske.

Motto: „Frohsinn mein Ziel!“

JOH. STRAUSS.

72) Furcsa királyi parancsolat. — A' japani udvari ujságnak egyik mult évi számában következő királyi parancsolat közöltetik: „Országunk fiatal lakosai ezennel felszólítatnak, hogy magukat a' növés tudományára adják! — Mindenik, ki huszadik évét meghaladván, a' természet-szerinti magasságot meg nem üti, addig korbácsoltatik, míg meg nem nől.“ — Nálunk is nagy zavart okozna hasonló parancsolat!

73) Democritusi csöpp. Bizonyos uradalmi kasznár így ajánlá hugát egy házasulandó árendásnak: „Öcsém uram olly hajadont kíván, ki jól érti a' mezei gazdaságot; ime Rózika marhák között nevededett.“

74) Valami a' tiszti életből. — T—ke helységében tartott uris-zék alkalmával az adózó jobbgyság több rendbeli urbéri panaszok után a' következő esedezést is terjeszté bíróság elejébe:

Tekintetes Nadságos Fődes Uraság!

Megtiszteljük alássan a' Tekintetes Nadságos fődes Uraságot, hogy menne-bánnya hogy mi az egész Tereskei falu alássan instállunk, hogy ne tessenek rossz néven venni a' Tekintetes Nadságos Fődes Uraság hogy azt a' Kuttyát elvitetnék a' faluból! Mert a' Cselédség és a' gonosz Fialtság mikor a' be-csületes és Nemzetes Rektor uramat Kászú Mendert kérdezzük, mindig a' Tettes Tipser Uraság Kuttyáját mongyák, mert azt is Kuttyának hijják, és az nem válik falunknak Becsületére, azért instálljuk alássan a' Tekintetes Nadságos Fődes Uraságot hogy azt a' Rektor Kuttyát a' Faluból ki vitesse és úgy Bús és elkeseredett árva sziveink meg vigasztalni könyörgünk a' ki-nek is kezeit Lábaít alássan csókolván maradunk örökké T—ke Faluban Aprilisban. 14-dik napján 1835.

 az az egy Rektor kuttya

legalázatosabb Fő hajtó szegény Szolgái T—ke Falu Adó, fize-tő, Jobbgdyai és az egész adó fizető Lakos nép a' Falu Pecsét-tyével 413 lélek.

Ezen diplomatikai hűséggel adott kérelmi levelet az uris-zék jegyzője illy forma hátirattal látá-el:

„A' kérdésben forgó kutyának nem Rector, hanem Hector levén ne-ve, a' folyamodók kérelmőktől elmozdítatnak. Költ 's a' t. 's a' t.

75) Magyarka. — B. urnak hajnalkor kelle elutazni. Főlkölté hát inását, 's monda neki: „Jancsi nézd-meg, világos van-e már?“ — „Mindjárt Nagysád!“ — felelt a' fölrezzent szolga. — „No Jancsi! még sem nézted-meg?“ — „Mindjárt instállom alássan, csak gyertyát gyútok!“

76) A' regényhősné. — X. kisasszony azt kíváná festőjétől, hogy a' lugosban ülvé másoltassék-le, midőn Himfy szerelmeiből fonszóval olvassa:

„Szerelem-e az avagy nem?

A' mit érzek keblemben!”

77) Mit nem tanul az ember életében! — Spanyol országban még az asszonyoknak is van szakáluk! — Az ál t. i. mint a' szakál, barbárnak neveztetik.

78) Multkor a' pesti magyar színpadon „Fiesco“ adaték, melyben, mint tudjuk, egy szerecsen is fordul elő. A' nézőknek egyike, ki hihetőleg falusi lakos lévén, talán még színházban sem volt, különös figyelemmel kísérte a' szerecsennek beszédét, 's végre így szóllalt-meg: „ugyan hol szerzék ezt a' szerecsent? csakugyan csudálatos, hogy illy jól tud magyarul!”

EMLEKMONDÁS.

Rényes szenvedő.

Békételen szív! mit panaszkodol?

A' durva lánczok 's tömlőczők a' nemes

És fényes erkölcsöt homályba

Rejtik ugyan, de le nem gyalázzák.

Mig büntelen türsz, fenn marad érdemed,

'S való örömmel tartja reményedet.

De „a' hazáért“ szép dicsőség;

Csak ne fakadj alacsony panaszra.

VIRÁG.

A' nőnem gyakran megveti a' legderekabb férfi szerelmét: de soha, vagy csak igen ritkán áll ellent, ha hiúsága fölingereltetik.

GAÁL után —

Boldogok, kik látják kikelni a' magvakat, melyeket hintének.

TOLDY FER. után K. H. K. J.

Gnomák. Ha ágyunk csak szalmából van, bátorságban alusunk: de ha rózsán fekszünk, őrizkednünk kell a' tüskéktől.

A' fősvény egy ember iránt sem lehet jó: de senki ellen sem olly kegyetlen, mint maga ellen.

SZÁVICS.

Komoly rejtvény.

Előekkel nincs közöm,

Tőlek elvonulok;

Halottak honában

Csontok közt virulok.

Színem reményt ömleszt

Haldokló keblébe,

Hogy nem örökre száll

A' sirnak éjébe.

Nevemről sziget van

A' széles tengeren;

Hol egy szép kedvelt lény,

Származott régenten.

M—OR Gyuláról.

Előbbi rejtvény: Pest.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, urí utoza 612.